РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всї листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второк 25-го вересня 1917. Ч. 113. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, September 25, 1917. No. 113.

ДЕМОКРАТИЧНИЙ КОНҐРЕС В ПЕТРОҐРАДІ

рішить долю Росії, а може й вислід сьвітової війни.

Ґен. Алексїєв уступив. — Усуненє всїх давних ґенералів. — Зменьшенє російської армії.

Німеччина й Австрія готові приймити мирові предложеня папи.

МИРОВІ ЗМАГАНЯ.

—o—

НІМЕЧЧИНА І АВСТРІЯ ДАЛИ ВІДПОВІДЬ НА МИРОВУ НОТУ ПАПИ.

Обі держави годять ся на мирові предложеня папи.

АМСТЕРДАМ, 21. вересня. — **Центральні держави, даючи відповідь на мирову ноту папи, висказали надію, щоби змаганя папи принесли бажаний успіх.**

Зі змісту відповіди обох держав виходить, що Німеччина й Австрія є готові кождої хвилї подати руки до мира. Обі держави признають, що справедливість мусить взяти верх над силою.

Підчас коли відповідь Австрії підписав сам цїсар Карло, то відповідь Німеччини є підписана державним канцлєром.

Замітним є те, що в нїмецькій нотї зазначено, що гадки, в нїй висказані, є гадками нїмецького цїсаря і **представників нїмецького народу.**

Надіють ся що небавом дадуть відповідь на мирову ноту папи також держави аліянтів.

—o—

В РОСІЇ.

—o—

Демократичний конґрес в Петроґраді може рішити долю Росії.

СТОКГОЛЬМ, 23. вересня. — **За границею очікують з великим напруженєм висліду нарад демократичного конґресу.**

Заграничні полїтики мають переконанє, що від висліду того конґресу зависить не лише доля Росії, але й вислід цїлої сьвітової війни.

День 25. вересня буде зворотною точкою в уложеню дальших воєнних і полїтичних відносин в Росії.

Задача і склад демократичного конґресу.

ПЕТРОҐРАД, 21. вересня. — **Полїтичне положенє Росії є в першій мірі зависиме від висліду нарад на демократичнім конґресі, який скликує Центральна Рада робітничих і салдатських депутатів. Конґрес відбудеть ся в Петроґраді і розпічнеть ся у вівторок, дня 25. вересня.** Його значінє є значно більше ніж значінє останнього конґресу в Москві.

Демократичний конґрес має передівсїм на цїли порішити питанє, котра орґанїзація або котра власть має правити російською державою до часу скликаня установчих зборів.

На конґресі буде порішена справа утвореня тимчасового кабінету і тимчасового парляменту, перед котрим кабінет був би відповідальний.

В конґресї візьмуть участь:

120 представників міст;

50 делеґатів земств;

150 відпоручників від кооперативних орґанїзацій;

77 делеґатів від військових орґанїзацій;

100 делеґатів від робітничих орґанїзацій;

300 відпоручників від рад роб. і салд. депутатів;

відпоручники промислових орґанїзацій і т. п.

В конґресї не візьмуть участи представники буржуазії і маючих кляс. Також само не вислано запрошень до членів думи.

Приготовленя до демократичного конґресу.

ПЕТРОҐРАД, 22. вересня. — **Демократичний конґрес відбудеть ся в Александрівськім театрі під проводом президента міста Петроґраду, соціялїста Л. Шрайдера.**

Делеґати будуть поміщені в Дворянській палаті, яку перемінено на готель.

Козаки виключені від співучасти в конґресі.

ПЕТРОҐРАД, 20. вересня. — **На вчерашних зборах ради козацьких делеґатів піднесено зажаленє, що в дійсности козаки зістали виключені від співучасти в конґресї.** Вправдї запрошено на конґрес деяких козаків, але вони не є властивими представниками козаків. Член думи і провідник козаків, Караулов, радив, щоби не бойкотувати конґресу і щоби покликані козаки взяли участь в нарадах конґресу.

Збори ухвалили зажадати від Керенського, щоби він вияснив становище провізоричного правительства супроти конґресу.

Консерватисти і кадети ведуть кампанїю проти конґресу.

ПЕТРОҐРАД, 20. вересня. — Тут панує переконанє, що помимо того, що на сїм конґресї не будуть заступлені всї кляси, як се було на конґресї в Москві, то ухвали сього нового конґресу будуть для правительства більше обовязуючі ніж ухвали конґресу московського.

Яке становище займе правительство супроти сього конґресу, покищо не знати.

Консервативні і кадетські часописи підносять, що конґрес не має права видавати приказів правительству та що конґрес не є представником цїлого російського народа, і яко такий не може рішати про справи цїлої російської держави.

Після їх гадки президент Керенський, коли буде брати участь в конґресї, то не в характері президента кабінету, але в характері члена Центральної Ради роб. і салд. депутатів.

Крайні ліві і праві торгують ся.

ПЕТРОҐРАД, 22. вересня. — **Крайні ліві і крайні праві партії ставлять свої домаганя щодо складу конґресу.** „Большевики" жадають від орґанїзаційного комітету конґресу, щоби радам роб. і салд. депутатів помножити число представників. Їх доманганє зістало відкинене.

Міська рада з Москви поставила жаданє, щоби половину числа всїх делеґатів признати земствам. Її жаданє сповнено лише в части; число відпоручників земств побільшено.

Шеф ґенерального штабу, ґен. Алексїєв, уступив.

ПЕТРОҐРАД, 21. вересня. — **Ґен. Алексїєв, шеф головного штабу, уступив нинї зі свого становища.** На його місце іменував Керенський **ґенерала Черемісова.**

Причина уступленя ґен. Алексїєва.

ПЕТРОҐРАД, 21. вересня. — Про причини уступленя ґен. Алексїєва кружать ріжні поголоски.

Ходить чутка, що ґен. Алексїєв уступив з тої причини, що Керенський не був всилї утворити коаліційного кабінету, а він лише під тим услівєм приймив уряд шефа головного штабу.

З иншого жерела знова доносять, що ґен. Алексїєв не міг погодити ся з плянами Керенського щодо реорґанїзації армії. Керенський має між иншим намір усунути не лише тих ґенералів і висших офіцирів, які брали чинну участь у ворохобні Корнїлова, але навіть тих, що заховували ся супроти ворохобнї невтрально.

Новий шеф, ґен. Черемісов, є демократичних переконань.

ПЕТРОҐРАД, 21. вересня. — **Новий шеф штабу, ґен. Черемісов, і новий міністер війни, ґен. Верховський, мають перевести реорґанїзацію армії після плянів Керенського.**

На ґен. Черемісова покладає Керенський великі надії. Через короткий час ґен. Черемісов був головним командантом російських війск на полудневo-західнім фронтї, але його усунув був ґен. Корнїлов. **Ґен. Черемісов здобув собі велику популярність серед жовнїрів і в демократичних кругах,** коли він виступив був проти пляну Корнїлова щодо приверненя карности в армії при помочи насильства. **Після гадки ґен. Черемісова реорґанїзація армії не може бути переведена насильно, але ініціятива до неї мусить вийти від самих жовнїрів.**

Коли Корнїлов розпочав ворохобню проти провізоричного правительства, ґен. Черемісов був одним з найповажнїйших кандидатів на головного команданта всїх російських війск, котре то становище обняв був сам Керенський.

На місце ґен. Черемісова іменований шефом ґен. Дуконїн.

ПЕТРОҐРАД, 23. вересня. — **На місце ґен. Черемісова іменований шефом головного штабу ґен. Дуконїн,** дотеперішний шеф штабу західної армії.

Всї давні ґенерали будуть усуненні. — Армія буде зменьшена.

ПЕТРОҐРАД, 22. вересня. — Міністер війни, ґен. Верховський, зложив вчера перед радою роб. і салд. депутатів отсю заяву:

„Всї команданти, до яких не маємо повного довіря, будуть усунені і заступлені офіцирам, котрі також під зглядом полїтичним є певні. Я знаю особисто богато полковників і підполковників, котрі зуміють повести команду й цїлої армії. **Є безуслівно конечним усунути всїх офіцирів, до котрих не маєть ся довіря.**

„Ґенерал Алексїєв мусить зовсім уступити з армії, бо його психольоґія не годна зрозуміти новочасної армії. З головної кватири будуть усунені всї офіцири, бо всї вони знали про заговір ґен. Корнїлова. Війска, які помагали ґен. Корнїлову, будуть відкликані.

„Дальшим кроком реорґанїзації армії буде зменьшене армії щодо числа. Я предложив, щоби армію зменьшити о одну третину часть, а натомісць поліпшити зоруженє решти армії".

Головною причиною зменьшеня армії є дві річи: **брак відповідного зоруженя і брак людий до иншої працї.** Передівсїм мають повернути з армії жовнїри, які є в старшім віці, котрі до працї в дома можуть бути дуже добре ужиті, підчас коли на боєвім фронтї їх вартість є дуже мала.

Ґен. Каледін перечить, неначе би він стояв в зносинах з Корнїловом.

ПЕТРОҐРАД, 22. вересня. — Ґен. Каледін, атаман донських козаків, заявив на головних зборах донського козацтва, які під теперішну пору відбувають ся в Новочеркаску, що **він не стояв в жадних зносинах з ґен. Корнїловом.**

Дальше зажадав ґен. Каледін, щоби вислати до донського басейну одну дивізію козаків для охорони продукції угля. Ґен. Каледін заявив, що його рішуче виступленє підчас заворушень в копальнях угля зробило йому богато ворогів між членами ради роб. і салд. депутатів, а вслїд за тим пійшли й підозріня, кинені на нього, неначе би він стояв в порозуміню з Корнїловом.

Заострено вартованє ґен. Корнїлова.

ПЕТРОҐРАД, 22. вересня. — На зажаленє, внесене могилївською радою роб. і салд. депутатів до правительства, що сторожа замало строго вартує ґен. Корнїлова і зовсїм не укриває того, що співчуває з увязненим, Керенський дав приказ поручити вартованє ґен. Корнїлова батальонови кавалєрів св. Ґеорґія.

Ґен. Корнїлов у вязниці.

ПЕТРОҐРАД, 22. вересня. — **Останні вісти доносять, що ґен. Корнїлов зістав переведений до міської вязниці, де позістане аж до покликаня перед воєнний суд.**

Бувший міністер війни простим жовнїром.

ПЕТРОҐРАД, 21. вересня. — **Бувший міністер війни, Савінков, вступив яко простий жовнїр до „батальону смерти".**

—o—

„Большевики" проти Керенського.

ПЕТРОҐРАД, 23. вересня. — Місцеві часописи принесли нові розкритя щодо заговору ґен. Корнїлова.

Всї часописи згідно подають, що перед вибухом ворожнечі між Керенським і Корнїловом вели ся між обома переговори в цїли установленя сильного правительства.

Після донесень „Речи" Вол. Львов, який прибув до головної кватири ґен. Корнїлова, предложив йому три проекти зі сторони Керенського. Вони були: **резиґнація Керенського, або утворенє диктатури з членів кабінету (між ними мав бути й Керенський), або диктатура в руках ґенерала Корнїлова.** Посол Львов мав представити Керенському справу в неправдивім сьвітлї, кажучи, що Корнїлов жадає для себе цїлковитої диктатури.

Филипенко, державний комісар в головній кватирі Корнїлова, мав зізнати, що в деяких кругах вже від кількох місяців були звісні пляни Корнїлова.

Ґен. Савінков, який відтак станув був на чолї війск, висланих проти Корнїлова, мав заявити, **що Керенський посилав його до Корнїлова зі жаданєм, аби він прислав корпус кінноти і „лихую" дивізію до Петроґраду. Се було в часї, коли Керенський носив ся з гадкою проголосити в Петроґраді воєнний стан.**

З нагоди тих відкрить большевики закинули Керенському, що він на спілку з Корнїловом робили пляни, щоби зломити силу пролетаріяту в Петроґраді.

„Свободная Жизнь", орґан Максима Ґоркого, доносить, що Терещенко розмовляв телефонічно в сїй справі з Керенським, почім Керенський рішив ся відложити свій поворот до Петроґраду на пізнїйше. Після донесеня сеї часописи, міністри мали зажадати від Керенського в сїй справі близшого виясненя.

Домагають ся покарати смертию Мілюкова, Родзянка і 20 инших членів думи.

СТОКГОЛЬМ, 21. вересня. — Росії грозять часи терору. Підносить ся клич, жадаючий крови і масових засудів на смерть. **Крайні елементи петроґрадської ради роб. і салд. елементів жадають укараня смертию бувшого міністра для загр. справ Мілюкова** (провідника кадетів), **бувшого президента думи Родзянка і 20 инших членів останної думи.**

Дух ґільотини уносить ся нинї в Росії. (Ґільотина була уживана часто підчас французької революції. На ґільотинї гинули люди в сей спосіб, що їм відрубовано голови). „Большевики" є за миром, вони домагають ся збратаня цїлого сьвіта і кінця людської різнї, а щоби се осягнути, жадають самі страчень.

Житє російської демократії є нинї більше загрожене зі сторони „нїмецької мирової пропаґанди" ніж нїмецьких війск.

Бунт в жіночім батальонї.

ПЕТРОҐРАД, 21. вересня. — **В рядах жіночого батальону підчас вправ у Москві прийшло до бунту. Жінки-жовнїри виступили проти свого команданта, Віри Бучкарев.**

Після донесеня часописий Віра Бучкарев лише завдяки одному жовнїрови видістала ся з рук збунтованих дївчат-салдатів.

З причини сього бунту богато дївчат відослано домів і лише 250 відійде на поле битви.

Жінки вбили державного аґента.

ПЕТРОҐРАД, 21. вересня. — В Москві прийшло до поважного заворушеня, коли товпа жінок напала на одну жінку на ринку, хотячи видерти від неї кусник сукна, який вона собі купила. Козаки і міліція розігнали остаточно товпу. Але заки се їм вдало ся, товпа знищила головну кватиру команданта міліції і вбила на смерть державного аґента, який стріляв до товпи з револьвера.

Університети в Петроґраді замкнено на рік.

ПЕТРОҐРАД, 22. вересня. — **Всї найвисші школи в Петроґраді правительство замкнуло на цїлий рік.**

Причиною сього зарядженя є трудність в заосмотреню поживою і углем великого міста.

Нікітін міністром внутрішних справ.

ПЕТРОҐРАД, 22. вересня. — **На підставі декрету провізоричного правительства міністер Нікітін, який є членом теперішнього кабінету „пятьох", зістав іменований міністром внутрішних справ.**

Нікітін задержав однак рівночасно і свій дотеперішний уряд міністра почт і телеґрафів.

Брешковська вірить в повну побіду Росії. — Селяни будуть рядити в Росії.

ПЕТРОҐРАД, 21. вересня. — **Катерина Брешковська, 74-лїтна революціонерка, яка 50 лїт просиділа в тюрмах, заявила у своїй промові на нинїшних зборах в Зимовій палатї, що положенє Росії є вповні вдоволяюче.**

Говорячи про заворушеня, сказала Брешковська отсе:

„Лучають ся ще нераз поважні заворушеня, але їх причиною є полїтична несьвідомість і недозрілість російського народа. Наш нарід нїчого не знає нї про свій край нї про границї, нї про свою історію, нї про свою національну економію. Наша центральна орґанїзація в Петроґраді видає що дня поучаючі письма, щоби підготовити нарід до установчих зборів. На боєвім фронтї виходить денно 140 часописий, які голосять карність. Ми розкинули поміж жовнїрів на боєвім фронтї не меньше

(Продовженє на сторонї 3-тій).

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
to United States:	в Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
to Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Montgomery.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS MEMBERSHIP LABEL

З біжучої хвилі.

Цілі два перші тижні в липни австрійські посли критикували в парляменті внутрішну політику правительства і його підвладних органів у відношеню до населеня.

На засіданю парляменту 15. липня толїшний австрійський міністер внутрішних справ, Тоттенбург, признав ся послам, що з населенєм, яке евакуовано (виселено) в концентраційні табори, підвладні власти поводили ся в нелюдський спосіб.

Посол Штравхер говорив про страшну смертність між евакуованим населенєм.

Міністер Тоттенбург згодив ся з заявою посла Штравхера і від себе додав, що виселенцям приходить ся проживати у страшній нужді.

Румунський соціял-демократичний посол, Григоровічі, картав правительство за варварський спосіб поведеня з виселенцями в концентраційних таборах на Угорщині.

Український посол, проф. др. Олесандер Колесса, назвав евакуацію населеня пекольною вандрівкою.

З колишними галицькими і буковинськими ватажками кацапів діють ся тепер речи, яких вони ніколи не надіяли ся.

Перед кількома місяцями доносили російські часописи, що діяльність кацапського герпта, д-ра Дудикевича, віддано до розслїдженя окремому комітетови, зложеному з Українців. Тепер знова доносять часописи про арештоване російськими властями звісного буковинського герпта кацапів, Геровського.

Петроградська „Рѣчь" в телеграмі з фронту (з 31. липня) доносить, що „черновецький гарнізоновий комітет арештував звісного буковинсько-русского діяча, редактора газети „Русская Правда", Геровського".

Шкідлива праця двох братів Геровських в Чернівцях була широко звісна в часі перед війною. Та прийшла і їм „остання година". І не снило ся ніколи Геровським, що прийде час, коли російські власти їх увязнять і то якраз за їх роботу на шкоду українському народови.

Побачив православно-чорносотенний „Свѣтъ", що Росія переводить реформу своїх поглядів щодо заселюючих її національностий, так давай і собі заводити реформу у себе...

І „Свѣтъ", який ніколи не хотів зрадити своїм читачам, що на сьвіті є українська нація, тепер нагло у 33-тім числї (з 20. вересня) помістив аж чотири статї про ситуацію української справи. З того три передруки зі старокраєвих московських газет, а одна („Слово на часѣ") від себе, де редактор в нападї бішености виливає лють на Українців.

Але щоби то протоєрей Коханик (редактор) знав, як його скавулїнє сьмішно виглядає...

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ" І ПРИЄДНУЙТЕ ЇЙ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

Рішаюча хвиля в Росії.

Нинї розпочинають ся в Петроградї наради всеросійського демократичного конґресу. В нарадах мають взяти участь лише представники працюючих кляс народу, селян і робітників; представники кляс маючих зістали виключені від співучасти в конґресі. Ухвали конґресу мають бути обовязуючі для російського правительства. Демократичний конґрес являєть ся тут в характері провізоричного парляменту з рамени народу. Перед сим народним парляментом провізоричне правительство має бути відповідальне. Отсей провізоричний парлямент і ним установлене провізоричне правительство мають заряджувати справами Росії аж до часу, доки не будуть скликані установчі збори.

Як се вже на підставі дотеперішних вістий можна ствердити, провід на демократичнім конґресї буде находити ся в руках „большевиків". До сього чимало причинили ся останні події в Росії, а передівсїм заговір консервативних партій під проводом Корнїлова проти провізоричного правительства.

Большевики ставлять на першім місци у своїй програмі справу війни. **Большевики мають переконанє, що одиноким способом, аби вратувати здобутки революції і забезпечити їх перед протиреволюцією, є закінченє війни.**

Важнїйші арґументи большевиків є отсї: Коли хочеть ся воювати, то до сього треба ґенералів, і Керенський мусить іти рука в руку з давними ґенералами, підпорою старого режіму; треба амуніції і гроший, які мусить ся знова позичати у союзників. Велїд за тим Росія попадає в зависимости від анґлїйських капіталїстів. Анґлїйський капіталїст позичає Росії гроші лише під услівєм, коли його позичка буде добре забезпечена; він домагаєть ся передівсїм сильного правительства, а все те є знова на руку протиреволюції.

„**Тому** — заявляють большевики — **є конечним утворенє кабінету соціялїстичного. Ми мусимо сейчас проголосити завішенє оружа і предложити чесні услівя мира, які радо повитають робітники всїх країв і зложать своє оруже, або навіть звернуть його проти капіталїстів, котрі їх дотепер визискували, ошукували і змусили до війни. В Росії капіталїзм мусить бути розоружений. Всї землї мусять бути відобрані від панів і віддані селянам. А тодї через сильний союз між селянами і робітниками по містах дасть ся забезпечити їх остаточну побіду".**

Отсе є ідеї, якими були переповнені крайні соціялїстичні орґани, як „Новая Жизнь" Максима Горкого і „Рабочій" Ленїна. Вправдї правительство сї часописи закрило, але вони появили ся знова, лише під иншою назвою, і пропаґують дальше ті ідеї.

Зовсїм крайне становище в супротивности большевиків заняли люди, яких програма є зближена до програми Корнїлова, а згля́дно тих верств, які його висунули до боротьби, щоби захопити власть у свої руки.

Арґументи сеї правиці є отсї: Соціялїсти довели державу до руїни. Ради знищили карність в армії а в нутрі викликали нелад і заколот. Вони виставили державу на небезпеку і на ганьбу на фронтї, а спричинили її катастрофу дома. Се загрожує істнованю Росії, яко великій державі. Через них союзники і вороги дивлять ся на Росію з погордою. Соціялїсти принесли Росії встид за границею. Треба вести дальше війну, бо в противнім случаю прийде на Росію найбільше нещастє, а ним буде німецьке ярмо.

Щоби однак дальше вести війну, — говорять вони — **треба привернути карність в армії і лад в державі. Тому треба зцентралїзувати всю власть і силою перевести свою волю. Ради і комітети треба позносити. Державою мусить правити зелїзна рука. Одиноким виходом є установленє військової диктатури.**

Так представляли ся донедавна дві програми двох крайних сторін, з котрих обі ставили собі за ціль ратованє російської держави. Отсе були дотепер дві сторони, які зовсїм отверто поставили свої програми.

Упадок ґен. Корнїлова віддав переваґу в руки большевиків. Богато елєментів дотепер нерішучих пійшло на сторону большевиків. Вплив і сила большевиків зросла і нинї вони будуть в дїйсности переводити нарадами демократичного конґресу.

Чи на конґресї прийде до зєдинаня всїх революційних партій і до уложеня нової, в дечім може зміненої дотеперішної програми большевиків, годї вгадати. На кождий случай треба надіяти ся досить сильного напруженя між большевиками і меньшевиками (уміркованими елєментами соціялїстичних партій).

Також годї предвидіти, які були би наслїдки цїлковитої побіди большевиків. Се залежить в першій мірі від того, чи вплив большевиків серед народних мас є дїйсно великий. Відповідного до того побіда большевиків принесла би Росії або скорий мир або дальшу війну з новою, ще страшнїйшою боротьбою у нутрі держави.

Не дасть ся заперечити, що від уложеня відносин в Росії буде залежати також вислїд цїлої сьвітової війни.

П'ЯТА СЕСІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

(„Нова Рада" з 1. і 2. (14. і 15.) липня. Дати подані після старого стилю).

Вечірне засїдане 28. червня.

Ранїшного засїданя сього дня не було через те, що з самого рана аж до початку вечірного засїданя працювали комісії.

Засїдане розпочинаєть ся о годині 6.30 вечер. Голова — **М. Грушевський.**

Зразу виступає з докладом від комісії в справі реорґанізації та доповненя національного складу Центральної Ради **т. Огородний.**

Вказавши на те, що Центральна Рада досягла уже тої стадії розвитку, коли з представництва національного вона повинна перетворити ся в представництво териріяльне, де були би представники не тільки одного українського народу, а й других народів, які живуть на Україні, докладчик подає вироблену комісією схему реорґанізації Центральної Ради і доповненя складу її так, щоби вона з національного орґану стала орґаном краєвим.

Крім доповненя складу Центральної Ради представниками національних меньшостий України комісія виробила також схему реорґанізації складу представництва чисто-української частини Центральної Ради, причім представництво деяких українських інституцій та орґанізацій підлягло значній змінї, а деяких, як наприклад, „Союз Української Державности" та „Союз Автономістів-Федералїстів", після голосованя було зовсїм скасоване.

В сїй справі збори ухвалили такі постанови:

В справі реорґанізації українського представництва.

1) Центральна Українська Рада, яко орґан української революційної демократії, складаєть ся головним чином з Рад робітницьких, селянських та військових депутатів.

2) Доповняєть ся такий склад Центральної Української Ради териріяльним представництвом від ґуберній, великих міст і кольоній, згідно з постановою Національного Зїзду.

3) Центральна Рада визнає бажаним збільшити партійне представництво, давши однаково по 5 місць партіям соціял-демократів, соц.-революціонерів, радикал-демократів і трудовиків.

4) Затверджуєть ся представництво від професійних та економічних орґанізацій, як учительська спілка (5 осіб), кооперативи (5 осіб), студентство (5 осіб) та духовенство (1 особа).

5) Щоб не було подвійного представництва, то скасовуєть ся представництво від Селянської Спілки (5 осіб) та від військових частин (13 до 15 осіб), бо представники їх входять в склад Ц. Р. через Ради селянських та військових депутатів.

В справі доповненя представниками національних меньшостий.

Взявши на увагу, що перетворенє Української Цетральної Ради в тимчасовий Краєвий Парлямент передбачалось ще на Українськім Національнім Зїздї, що українська революційна демократія мало не вся представлена в складі Української Центральної Ради, що по деяких містах порозуминє з неукраїнською революційною демократією вже налагоджуєть ся та що инші обставини житя сприяють тому, що Центральна Рада стає політичним осередком на Україні, — збори постановили:

1) Зараз же починати процес перетвореня Національної Української Центральної Ради в тимчасовий Краєвий Парлямент і поручити сю справу Ґенеральному Секретаріятови.

2) Найбільше відповідним способом доповненя національного складу Центральної Ради визнати пропорціональне представництво, після якого національним меньшостям даєть ся число депутатських місць в складі Центральної Ради, згідно з численностию населеня сих національних меньшостий України.

3) Додержуватись таких умов поділу сих мандатів, аби представництво неукраїнських національностий припадало переважно від зорґанізованої революційної демократії, себто від Рад робітницьких та воєнських депутатів; — тим же національностям, які не виділили з себе соціялїстичних партій, мандати передають ся через загально-національні орґанізації.

Після невеличкої перерви заступник ґенерального секретаря справ міжнародних, **О. Шульгин,** повідомляє збори про нараду в справі утвореня Краєвої Ради. В сїй нарадї брали участь представники київських неукраїнських громадських орґанізацій і партій та від Центр. Ради: О. Шульгин і В. Садовський, ґенеральний секретар справ судових.

На нарадї говорили головним чином про склад краєвого представницького орґану. Представники Центральної Ради виставляли зі свого боку таку пропорцію, щоби в склад сього орґану входило не більше як чверть не-Українців, в той час, як представники київських комітетів та неукраїнських партій домагали ся для себе цїлої половини місць. До остаточної згоди нарада не прийшла. Між иншим **представники Ц. Р. запитали представника київських „кадетів" про виступ їх лїдера, П. Милюкова, котрий в ч. 143 „Рѣчи" писав, що український рух тримаєть ся німецькими грішми. Київський „кадет" сказав, що він не поділяє думки Мелюкова.**

По скінченю докладу Шульгина висловлюють привитаня Центральній Радї представники дивізій зпід Двинска та української громади Пятигорска і його округа.

Слїдуючий докладчик, **Ковальський,** виступає від комісії в справі скликаня Териріяльних Зборів України і перечитує ті підвалини скликаня Зборів, які виробила комісія.

Постанова в сїй справі, вироблена комісією, ухвалена Центральною Радою в слїдуючій редакції:

1) Українська Центральна Рада, доповнена представниками національних меньшостий, стверджує вироблений Ґенеральним Секретаріятом внутрішних справ в порозуміню з Ґенеральним Міжнародним Секретаріятом проєкт щодо орґанізації і складу комісії при Українськім Ґенеральнім Секретаріятї в справі скликаня українських териріяльних зборів.

2) Комісія має складати ся в абсолютній більшости з Українців, але без додержаня в повній мірі принципу пропорціональности, з огляду на бажаність яко мога повнїйшого представництва в комісії всїх значних політичних партій національних меньшостий для найбільшого використаня політичних сил всїх народів України в справі утвореня на місцях міцного орґанізаційного апарату в справі скликаня териріяльних зборів.

3) Ся комісія має бути утворена негайно після доповненя Української Центральної Ради представниками національних меньшостий.

4) Ся комісія має:

а) виробити проєкт орґанізації і складу місцевих орґанів в справі скликаня Териріяльних Зборів;

б) накреслити обсяг території, якої людність має бути представлена на териріяльних зборах України;

в) виробити ту чи иншу систему виборів;

г) розділити всю територію України на виборчі округи;

ґ) виробити проєкт буджету для переведеня виборів.

5) Постанови, що будуть приняті комісією після всїх зазначених у попереднім параґрафі пунктів, мають бути предложені Ґенеральним Секретаріятом на ухвалу Центральної Української Ради, доповненої представниками національних меньшостий.

6) В справі переведеня виборів комісія має обєднувати всї місцеві орґани в справі скликаня Териріяльних Зборів.

7) Час скликаня Териріяльних Зборів України має бути встановлений доповненою національними меньшостями Центральною Радою після докладу комісії, але так, що сї Українські Збори мають відбути ся перед всеросійськими Установчими Зборами.

8) На Териріяльних Зборах України а) маєть ся ствердити вироблений спеціяльною комісією проєкт Автономного Статута України, перед внесенєм його на всеросійські Установчі Збори; б) маєть ся осягнути остаточну згоду між всїми народами України щодо спільної полїтики і тактики на всеросійських Установчих Зборах.

Далї **Рубіс** робить доклад від фінансової комісії, вибраної на передодни після обміркованя докладу Ґенерального Секретаря в справах фінансових, Х. Барановського. В тій справі ухвалено ось-такі резолюції:

1) Ніякий додаток не має вже бути установлений без затвердженя плєнарним (повним) зібранєм Центральної Ради.

2) Ніякі видатки та розходи не можуть бути виплачені без затвердженя буджету плєнарним зібранєм Ц. Ради, або, з дозволу сього зібраня, обєднаним Засїданєм Комітету Ради та Ґенерального Секретаріяту.

3) Ґенеральному Секретаріятови дозволяєть ся робити грошеві позички для задоволеня потреб Ради, причім позички на час більше одного року можуть бути зроблені тільки з дозволу плєнарного зібраня Ради, а позички на реченець не більше року — по постанові обєднаного засїданя Комітету та Ґенерального Секретаріяту.

4) Ґенеральний Секретаріят має право погодити ся з якоюсь банковою інституцією, щоби вона взяла на себе обовязки обслугувати потреби Центральної Ради.

5) Всї прибутки і видатки контролюють ся ревізійною комісією, яка вибираєть ся загальним зібранєм Ц. Ради і про свої ревізії дає Ц. Радї справозданє.

6) Установляєть ся на 1917 рік український проґресивно-доходовий податок в розмірі четвертини ставок загально-російського доходового податку, і сей український податок платить ся Центральній Радї. Сей український доходовий податок має платити незалежно від платнї російській державі кожда особа, інституція та підприємство, котрі обложені загально-державним доходовим податком.

7) Установляєть ся український поземельний податок, яким оподатковують ся на 1917 рік усякі землї: селянські, приватних власників, церковні, монастирські і ті казенні (державні), які здають ся в аренду, — по десять копійок з десятини; за казенні землї, які здають ся в аренду, платять арендарі.

Примітка: Сільськими земельними власниками вважають ся ті, що мають землї польової, управної або лїсової, взагалї не меньше як 1 десятину.

8) Установляєть ся на 1917 рік одноразовий заробітний податок, і всї круги населеня сільського, місточкового і міського, а також всї інституції і підприємства, які не підлягають доходовому податкови, в якийсь певний день, призначений Ґенеральним Секретаріятом, мають віддати в Українську Центральну Раду четверту частину свого денного заробітку.

Примітка: Хто в призначений Секретаріятом день не мати-ме грошевого заробітку, той має віддати Радї чверть грошевого заробітку першого, призначеного Секретаріятом заробітного дня.

9) Позаяк висше наведені податки признають ся на будованє автономного ладу на Українї, то податкам сим підлягає все населенє України, а також ті Українцї, які живуть поза межами України.

10) Платня поземельного податку починаєть ся негайно, а платня доходового з першого серпня, коли починаєть ся платня й державного доходового податку. Розуміеть ся, що податки на потреби Центральної Ради морально-обовязкові для населеня.

По ухваленю сеї постанови засїдане закінчуєть ся коло 11-тої години вечером.

(Конець буде).

Сава Чернецький.

ВСТАВАЙТЕ, ГЕТЬМАНИ!

—о—

Вставайте, гетьмани, преславні батьки,
Вже піяли півні в селї,
Вже небо яснїє, потахли зірки,
Птички вже співають малї.

Вставайте, гетьмани, з високих могил,
Пропала нічная мара;
Ми сном покріпились, вернулись до сил,
До працї, до дїла пора!

Вставайте, гетьмани, не спати вже вам,
Ось мати будити іде:
Учителїв добрих потреба синам —
На вас та робота паде.

На селї.

Хто кмітить за селянським житєм, той, мабуть, спостеріг уже, що селяни трохи втомили ся слухати доїздних аґітаторів, яких ранїйше витали бувало зі щирою радостию.

Бувало — приїдеш куди, — зараз звідусіль збігають ся люди, обступають, слухають уважливо, з видимим захопленєм. Почувши про твій приїзд, о півночи приходять натомлені працею хлїбороби з сусїдних сіл, просиджують до ранку, всїм цїкавлять ся, про все розпитують. Безперечно, не минають питаня про землю. Враженя такі: нарід вірить, що нові люди йдуть до нього з евангелієм нового житя...

Тепер — не те. З другого села не прибігають не то о півночи, а навіть у день. Та і в самім селї не конче богато набираєть ся слухачів. Сходять ся поволи, наче повинність яку відбувають. Тільки згодом облича розяснюють ся, настає тиша, зростає увага.

Починають розпитувати. Питаня маленькі, прості. Дуже цїкавлять ся справами харчовими. Інтересують ся хлїбною монополією. Хотїлиб знати, чи буде монополія шкіряна, мануфактурна, зелїзна, соляна, керосинна. Охочо беруть ся до орґанізації продовольчого (споживного) комітету. Бажають довідати ся про всї технічні подробиці його роботи. Допоминають ся якихнебудь інструкцій виконуючому комітетови. Хочуть знати, що може, а чого не повинна робити мілїція. Жалїють, що ніяк не можуть спекати ся дезертирів, які добре таки дали ся в знаки своїм грабіжництвом (були всїх приставили на 15. мая в повітове місто до военного начальника, а сила тих резертирів знов повернула ся з відпускними білєтами аж на два місяцї). Скаржуть ся на себе самих, що ніяк не можуть дати собі ради без начальства, та привчити себе шанувати свою виборну старшину, яку раз-у-раз зміняють. Вимагають, аби їм ясно було вказано плян дїяльности, якого повинні держати ся нові їхні установи — продовольчі, адміністраційні, професійні, культурні, то що. Ждуть відповіди прямої, рішучої, катеґоричної, конкретної. Загальними виразами не вдовольняють ся. І коли бачать, що ти ухиляєш ся відповісти прямо, — відвертають ся від тебе. Колиж по щирости їм кажеш: „Сього не знаю", „того не скажу, бо бою ся помилитись", — охочо се прощають. І самі стають щирійшими.

Тодї признають ся, що їм трохи було вже докучило слухати „ораторів". Богато їх було на селї. Кождий з них говорив, здаєть ся, про те-ж саме: про землю та волю. Але в кождого виходить щось инше. Правда, здебільшого всї вони кажуть, що „з землею" треба підождати до „вчередительного" (учреждительного) зібраня. Ну, щож; як ждати, то ждати. Чого-ж тодї метушити ся, скакати від села до села та людий клопотати? Адже тут ніхто нікого не палить, землї не займає, шкоди не чинить. Тільки на яку ступити, то ми і справдї не знаєм.

Чи треба робити з сього якісь умовиводи? Адже вони й так ясні:

За великими дїлами не треба забувати й дрібних справ. Ідучи на село кликати його до нового житя, — треба нести з собою науку про техніку того житя. Несучи в глухі закутки сьвітло знаня політичного, — треба віднести туди сякий-такий засіб порад практичних.

Щоб не сказав хто: ми хочемо вміти яко громадяни працювати, а ви нас вчите... ждати.

М. Хотовицький.

(Київська „Народня Воля").

П. Смуток.

В РІДНИХ ОБІЙМАХ.

(На політичні теми).

IV.

З початком 1914 року, коли воєнна заверуха на Балкані почала відбивати ся глухими відгуками в центральній Европі і Росії, тоді люта аґітація націоналістичної преси проти українства дійшла до крайних границь. Українців або, по новій терминольоґії, „мазепинців" потягали до відвічальности за ті наміри і рахунки, які мають на Україну Німеччина й Австрія. М. Меньшиков у ряді статий кваліфікував український національний рух яко найтяжшу форму державної зради і накликував державний закон до рішучих кроків для оборони цілости Росії. Правда, оборони жадано трохи односторонної, в користь московського елементу, бо, по щирій заяві М. Меньшикова, Росія „по преимуществу (перевазі) наша, в е л и к о р о с с е й с к а я (московська) империя"*), але сим лише підчеркувано вузкий націоналістичний характер усеї протиукраїнської політики, котра в дійсности є проявою московського державного сепаратизму... Коли бажаєть ся, то можна знайти навіть ще горячійші вирази чувства, які викликувала тоді українська ідея у московських націоналістів. „Русское Знамя", примірем, давало добру раду: „дѣятелей украинскаго движенія судить военно-полевыми судами и предавать казни (смертній карі) въ теченіе сутокъ (в протягу доби)"...

Всі подібні добрі ради впали на благородну почву і їх в скорім часі широко використано... Коли упав вкінци грім сьвітової війни, де в кровавім спорі зударили ся всі національні, політичні й економічні антаґонізми (ворожнечі) Европи, маленькій Галичині судило ся статись ареною перших воєнних успіхів Росії, котрі приготовили почву для горожанської управи окупованої области на дійсно-московських основах... Се тяжка і болюча сторінка в історії московсько-українських відносин, і ми не будемо остановляти ся на подрібнім перебігу всього, що під ту пору там діяло ся, тимбільше, що галицька діяльність Ташкентців у мундурах (сурдутах і рясах) вже найшла собі щиру оцінку й осуджене в більше сьвідомих кругах російської суспільности... Досить сказати, що не остала ся незнищеною ніодна область культурного і суспільного житя української Галичини, а її інтеліґенція і найбільше сьвідомі елементи з народних мас були змушені познакомити ся з низами російського адміністраційного устрою — в поліційних участках, на етапах і на засланю. І всьо се не було конечним проявом условин воєнного часу або неминучим вислідом ворожих виступів зі сторони самих Галичан. Ні, знищене „гнізда мазепинства" було порішене скорше в націоналістичних кругах, які інформували урядові сфери щодо задач Росії на австрійськім фронті...

Зате для польсько-московських відносин сьвітова війна відкрила нову добу. Права польського народу на національну самоуправу в етноґрафічних границях санкціоновано вкінци високоурядовими документами. Освободжене австрійської і пруської Польщі і злука всіх польських областий з політичною автономією під зверхностию Росії була оголошена одною з цілий війни. Таке освободжене було обіцяне і другим народностям Австрії в спеціяльних відозвах на рідній мові кождої з них. Виключено лиш одну національність — українську.

В окупованій части Галичини навязано дуже товариські зносини між новими і старими панами краю. Російські власти, правда, оголосили принціпіяльну точку погляду на Львів яко на російське місто і на східну Галичину яко на російську область. Зі своєї сторони представники польської суспільности заявили свою готовість помирити ся з тою точкою погляду. На практиці однак пановане в Галичині польської культури не потерпіло страти. Скорше навіть противно: репресійні міри проти Українців зміцнили сили і значінє польського елементу, вщоївши глибоке нерозуміне в умах Галичан, кажучи, що в своїй боротьбі з Поляками за національні права вони здержують рівночасно російську справу. Сказано несподіваний вивід, що, піддавши ся польонізмови, Галичани обезпечили би собі зі сторони російських властий більше благородне відношенє, ніж охороняючи свою національність від польонізації.

Впливові польські круги тимчасом уміло покористували ся настроєм завойовників, аби при їх помочи зводити свої старі порахунки зі зненавидженим українством і його діячами; упередженя російських властий реалізували ся у фактичнім матеріялі, котрий подавали їм „місцеві люди" з польської суспільности, конкуруючи в тій осьвідомлюючій роботі з аґентами по покликаню — з москвофільською чередою. І з тім культурнім спустошеню, яке в першім півроці війни зазнала закордонна Україна від рідних рук, була немала краплі польського гіркого меду. „Niema Rusi, jest tylko Polska i Moskwa!" — то є „Нема України, є лише Польща і Москва!" Сей політичний клич давно був проголошений галицькими Поляками в розгарі боротьби з українським рухом; в новійшім часі нам прийшло ся бачити здійснене того принципу таки в Галичині, але московськими руками...

Але ті руки продовжали і дальше у многих случаях жертвувати житєві інтереси української нації в користь польської політики... Коли воєнне щастє обернуло ся задом до Росії, тоді населенє деяких західних і польських ґуберній змушено опустити домашні огнища, причім польські національні орґанізації одержали широку свободу діланя і щедру матеріяльну поміч для їх утікачів по всій Росії, а головно на Україні, куди справла ся головна хмара виселенців, повстали польські комітети, відкрито польські школи ріжних типів, а польський елемент заняв місця в місцевих суспільних інституціях. Чи треба говорити, що українська інтеліґенція не мала спромоги орґанізувати для своїх земляків анальоґічну (подібну) роботу на національних основах і змушена була для сповненя своїх обовязків війти в склад вседержавних орґанізацій? Таким чином навіть в нещастях евакуації оказала ся своя благородна сторона для польської національної справи; е в а к у а ц і я с і л ь с ь к о г о н а с е л е н я з Х о л м щ и н и о с т а в и л а в п о л ь с ь к и х р у к а х в ч а с т и у к р а ї н с ь к у з е м л ю, я к у т е п е р — я к ч у є м о — е н е р ґ і ч н о з а с е л ю ю т ь М а з у р а м и — е м і ґ р а н т а м и і з з а х і д н о ї Г а л и ч и н и...

(Конець буде).

*) „Новое Время", з 29. марта 1914 року.

В РОСІЇ.

(Продовжене зі сторони 1-шої).

як 6 міліонів поучаючих летучих листків. **Вони призначені головно для селян, які після моєї гадки будуть мати перевагу на установчих зборах.**

„Армія є за веденем дальшої війни. Запал серед жовнірів є більший ніж колинебудь передтим, бо нині жовніри вважають не лише німецького цісаря, але й цілий німецький нарід винним за пролив крови, і жадають його покараня. **Центральні держави мусять звернути Росії всі здобуті від неї землі, Росія мусить вийти з війни без втрат, а крім того мусить одержати відповідні ґарантії.**

„На нещастє на боєвім фронті находить ся чимало бувших політиків і шпигунів давного режіму, які мають поміч від деяких аристократів, котрі побоюють ся, що вони зовсім втратять свої маєтки через подїлене їх поміж селян і робітників. Сей страх помагає протиреволюційним аґітаторам.

„Всеж таки певним є, що армія побідить.

„Вірю, що мені прийдеть ся ще дожити внутрішного відродження Росії".

90 міліонів голосуючих при виборах до установчих зборів.

ПЕТРОГРАД, 23. вересня. — **Міністер внутрішних справ подав до відома, що число голосуючих на послів до установчих зборів буде виносити около 90 міліонів.**

Кошти переведеня виборів оцінюють на 100 міліонів рублів.

Ще два міліярди паперових рублів.

ПЕТРОГРАД, 22. вересня. — Правительство уповажнило державний банк до виданя паперових гроший на суму 2 міліярдів рублів.

Півостров Камчатка на продаж?

ПЕТРОГРАД, 22. вересня. — „Русская Воля" доносить, що російське правительство має намір продати півостров Камчатку (на Сибіри) Американцям, які готові заплатили за неї величезні суми.

ВОЄННІ ВІСТИ.

НА СХІДНІМ ФРОНТІ:

Німці здобули Якобштад над Двиною. — 50 гармат.

БЕРЛІН, 22. вересня. — Німецький ґенеральний штаб доносить:

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: На західнім березі Двини німецькі війска під командою ґр. Шметова перевели успішний наступ на російські становища на північний захід від Якобштаду. Російські війска уступили за ріку, опорожнюючи примісток і весь терен на західнім березі Двини, 40 км. вширшки і 10 км. вглибшки. **Якобштад находить ся в руках німецьких війск. Дотепер полонено поверх 400 російських жовнірів і здобуто поверх 50 гармат".**

У ФРАНЦІЇ:

У Франції усунено 18 ґенералів.

ПАРИЖ, 22. вересня. — **Головний французький ґенеральний штаб усунув 8 ґенералів зі становища командантів дивізій, а 10 ґенералів зі становища командантів бриґад. Ґенералів спенсіоновано з причини пізного віку.**

Між спенсіонованими ґенералами находить ся також ґен. Гер, який через довший час був командантом французьких війск під Верденом.

24.000 хінського війска має прибути до Франції.

ПЕКІНҐ (Хіни), 21. вересня. — **Хінський президент і кабінет зголосили ся вислати на пробу до Франції 24.000 війска під услівєм, коли союзники дадуть гроші на їх удержанє і зоружене.**

Держави аліянтів на се пристали і Франція з нетерпеливостию ожидає приїзду хінських війск.

Хінське правительство надієть ся, що зможе вислати загалом яких 300.000 війска. **Перший заповіджений транспорт хінського війска прибуде до Франції з початком січня.**

Цісар Вільгельм в Болгарії.

ЛОНДОН, 21. вересня. — З Берна доносять, що німецький цісар Вільгельм удав ся до Софії, столиці Болгарії, щоби відбути з болгарським королем спільну нараду.

Є здогади, що **Болгарія є склонна до помиреня з аліянтами, і тому німецький цісар старається особисто запобігти кризі, яка грозила би з тої причини центральним державам.**

Як доносять, в останніх часах мало прийти до непорозуміня між центральними державами а Болгарією. Коли іменно центральні держави зажадали до помочи війск, болгарський ґенеральний штаб мав сьому відмовити. І знова на відворот: центральні держави мали відмовити Болгарії, коли вона просила о поживу.

ВІДОЗВА УКРАЇНСЬКИХ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ В СПРАВІ НАЦІОНАЛЬНОГО ФОНДУ.

Як відомо, Українська Центральна Рада в Києві оголосила була минулі Зелені сьвята (3. червня б. р.) днем Національного Фонду. Понизше наводимо відозву, яку в тій справі надрукувала ґазета „Боротьба," орган української партії соціялістів-революціонерів.

Громадяни! Слушний час настав! Відбудовуєть ся Вільна Україна. Більше ніж 250 років чекав того український нарід і час настав! Творить ся нова орґанізація Вільної України. На чолі справи стали представники всього нашого народу, але без матеріяльних засобів посунути її неможливо. — Ми не маємо скарбових (казенних) коштів, ми не володіємо тими податками, що виплачуємо до казни, і через те Центральна Українська Рада визначає День Національного Фонду. Сим днем призначено Зелені сьвята. Громадяни! Доля судила нам стати учасниками найсьвятійшої хвилини в житю України, не залишаймо-ж ся холодними глядачами історичного моменту, але, яко громадяни вільної рідної землі, рушаймо всі на допомогу їй. Наші товариші, що стали на чолі національної справи, віддають їй всю силу свого духа, все своє житє, — віддаймо-ж і ми на неї свій одноденний заробіток, або прибуток і тим зміцнімо дорогу всім справу. Україна — край демократичний, вона не має маґнатів, що підперлиб сотнями тисяч наш національний фонд, але одноденний заробіток народу переважить жертву богатирів.

Марко Скритий.

БОРЦЕВИ.

Твоя душа — се филя моря,
Се грім бурливий у жнива, —
А ясна й чиста, мов нічна зоря,
Зручна і справна, мов стріла.

Твоя душа — се тип любови,
Така правдива, мов кристаль;
Не ймуть її вражі окови...
Вона летить в гору і в даль...

ПОКЛИК

ДО ПП. ДЕЛЕҐАТІВ, ВИБРАНИХ НА XIV. ГОЛОВНУ КОНВЕНЦІЮ, І ДО ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА.

Головний екзекутивний комітет У. Н. Союза на своїм засіданю дня 6. с. м., згідно зі статутом орґанізації § 27, назначив низше підписаних до комісії статутової. Згідно з § 33 статута У. Н. Союза, обовязком сеї комісії є переглянути статут У. Н. Союза, приготовити поправки або доповненя до статута, які ся комісія буде уважати за потрібні, і предложити їх зі своїми увагами конвенції до порішеня.

Щоб ся комісія могла як слід виконати вложений на неї обовязок, низше підписані члени комісії уважали за відповідне видати отсей поклик до пп. Делеґатів і Членів У. Н. Союза, з просьбою, щоби кождий делеґат, або член, котрий має якінебудь проєкти, поправки, чи зміни до статута нашої орґанізації, прислав їх на руки низше підписаної комісії.

Дотичні проєкти можна присилати на руки котрогонебудь члена комісії до дня 13. жовтня с. р.

КОМІСІЯ СТАТУТОВА:

Омелян Рекрут, 18 Bischop St., Providence, R. I.
Роман Слободзян, 813 N. 8th St., Philadelphia, Pa.
Іван Мартинець, 186 E. 2nd St., New York, N. Y.
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Австрійська пропаґанда в Злучених Державах.

Цікава справа вилинула тепер в державнім конґресі, де посол Кінґ, зі стейту Юта, заявив, що австрійська амбасада переплатила богато часописий, які мали вести тут австрійську пропаґанду.

Посол Кінґ виказує документально, що видавець і редактор американського журналу „Фейр Плей" в Ню Йорку дістав від німецької і австрійської амбасади кілька тисяч долярів на ведене німецької пропаґанди в Злучених Державах.

На тусаму ціль, каже посол Кінґ, редактор ґазети „Ілюстровані Ліст" в Ню Йорку діставав 100 долярів місячно, властитель Телеграму Цодзенного" 700 долярів, а видавництво румунської ґазети „Дестеаптате Романе" 400 долярів.

Каже, що богато конґресменів працює підозріло.

Конґресмен Гефлін з Алябами сказав у державній палаті послів, що коли йому позволять, то він може вичислити імена 13 або14 конґресменів, які працюють дуже підозріло.

Ґовернор Міннесоти хоче арештувати сенатора Ля Фолета.

Ґовернор Борнквіст зі стейту Міннесота, який є предсїдателем міннесотської комісії публичного безпеченства, буде домагати ся правдоподібно арештованя державного сенатора Ля Фолета, який на конвенції безпартійної лїґи в Ст. Пол, Мінн., критикував военну політику американського правительства.

Новий проект для замериканізованя чужинців.

Державний сенатор Калдер, з Ню Йорку, вніс в конґресі проект, аби ті чужинці, які вже мають перші горожанські папери, могли протягом трох місяців стати повними горожанами Злучених Держав.

Тим способом майже 600.000 чужинців можуть стати в короткім часі горожанами.

Нова кара для нельояльних.

Міністерство почти і міністерство справедливости мають новий спосіб на укаранє нельояльних горожан. Їм і до них заборонить ся висилати почтою всякі писані листи. Ся заборона, здаєть ся, стріне в першій мірі орґанізацію I. W. W.

Чоловік числить 73, а жінка 19 літ житя.

В Гаррісонбурґ, Вірджінія, звінчали ся минувшого тижня 73-лїтний Ісайя Ґледден і 19-лїтна Миртл Медлак.

Жінка Ленсінґа зістала секретаркою протисуфражистичного товариства.

Пані Ленсінґ, жінка американського міністра заграничних справ, приняла уряд секретарки протисуфражистичної орґанізації.

Батько жиє, а син оженив ся з мачохою.

Характеристичне супружество відкрито в Ню Йорку, Н. Й., де Гарри Айзенберг оскаржив свою другу жінку о біґамічний злочин (двоженство). Гарри Айзенберґ відкрив, що його друга жінка, Декля, звінчала ся із 28-лїтним сином Гаррого, Михайлом Айзенберґом. Гарри оженив ся з Теклею 18 літ тому назад, коли Михайло, його син від першої жінки, числив 10 літ житя. Знова Михайло з Теклею звінчали ся в суді 14. серпня 1917 року. Текля каже, що вчинила се тому, аби сина вратувати від військової служби. Вона боїть ся, щоби Михайло не пійшов на війну і аби там його не вбито.

Винахідник „Дайтшлянду" поповнив самовбийство.

Ґоттольд Пруссе, один з винахідників-інжинірів німецької підводної лодки „Дайтшлянд", який подорожував тою лодкою з Німеччини до Балтімор, Мд., і Ню Лондон, Конн., в ролї головного інжиніра, поповнив самовбийство, повісивши ся на своїм ремени в арештантській келії в Балтімор, Мд.

Федеральні власти заарештували його яко ворожого чужинця у забороненій полосі.

Судії кажуть носити довші спідниці.

„Се було би далеко лїпше для суспільности і молодих мущин, коли би деякі пані в містї і повітї Фредерік, стейт Мериленд, носили трохи довші і відповіднїйші спідниці" — говорить „фредерікська повітова „гренд джурі" у своїм звіті до окружного суду. Присяжні судії остро критикують теперішну моду спідниць, які притягають до себе деяких молодих полісменів, котрі тим самими занедбують свої обовязки. Суд відкрив неморальні вчинки в шпитали Монтевю, і заборонив дітям ходити до трох міських кінотеатрів.

Скаржить компанію за смерть свого пса.

Славний театральний пес, Геро, який був занятий у фільмовій компанії в Лос Анджелес, Кал., погиб. Смерть наступила підчас того, як пес був занятий при роботі.

Гарри Маркс, властитель пса, заскаржив компанію на основі робітничого права про відшкодованє. Маркс зложив заяву, що він і його немічна жінка удержували ся з праці і зарібку пса. Він стратив 10 літ, заки витресував пса так досконало, що той міг відгравати ріжні театральні ролї.

Арештант, 21 літ на воли, тепер мусить відсиджувати кару.

Не добре лучило ся із Флойдом Вікарсом в Брістоль Тенн., бо, маючи 61 літ житя, мусить відсиджувати давну кару.

Тому 21 літ він замордував якогось Джеймса Бліцарда, і як тоді скрив ся, то аж минувшого тижня поліція віднайшла його. Весь той час він жив таки у своїм повіті, але не давав нікому спізнати ся. —Тепер мусить сидіти 18 літ в арешті.

Пастух знайшов золото, вартости 400.000 долярів.

Чоловік не ходить за щастєм, але щастє ходить за чоловіком.

Молодий пастух, Джов Велсей, з місцевости Соломонтви, недалеко Фінікс, Арізона, знайшов на пасовиску затоптану в земли деревляну скриню, а в ній у зелізній касі найшов старі гроші зроблені з еспанського золота. Їх вартість оцінюють на 400.000 долярів.

16-лїтний хлопець ще ніколи не стриг волося.

У Вебстер Спрінґс, В. Вірджінія, жиє 16-лїтний Джов Донагю, який ще ніколи в житю не стриг собі волося на голові.

Він, будучи дитиною, довгий час хорував і протягом того часу виросло йому на голові довге і кучеряве волосє. Коли він виздоровів, то дуже тїшив ся своїми кучерами і відтоді не позволяв ніколи їх втяти, бо бояв ся, аби не стратив сили, як се стало ся із Самсоном.

ВСЯЧИНА.

Коли і де зорґанізованно Червоний Хрест.

Вже 53 літ минуло, як 12. серпня 1864 року преставники Австрії, Бельґії, Великої Британії, Голяндії, Данії, Еспанії, Італії, Портуґалії, Прусії, Росії, Франції, і Швайцарії зібрали ся в Женеві (Швайцарія) на спільну конвенцію і основали найгуманітарнїйшу в сьвіті інституцію — Червоний Хрест.

Пізнїйше до сеї орґанізації приступили всї північні і полудневі американські держави, крім Бразилії.

Ся міжнародна орґанізація взяла собі за ціль давати поміч раненим і недужим жовнірам у війні.

Коли на улицях Лондону, Ню Йорку і Парижа появило ся перше ґазове сьвітло.

Першою улицею в Лондонї, яку осьвічено ґазом, була улиця Ґолден. Осьвічено її 16. серпня 1807 року, отже 110 літ тому. 1820 року систему осьвічуваня улиць ґазом заведено в цілім Лондонї.

В Ню Йорку перший раз осьвічено улиці ґазом в 1823 роцї, а в Парижи в 1819 роцї.

Першу пробу над винаходом ґазу зробив учений Мордох з Корнвалу, Анґлія.

Найбільший кратер є на Алясці.

Американське національне географічне товариство вислало на півостров Аляску експедицію, яка має робити досліди над вулканічною горою Катмай. Провідником експедиції є Роберт Ґріґс.

Експедиція в перших днях свого побуту дослідила, що гора Катмай має найбільший кратер в сьвіті, бо є він 3.600 стіп глибокий і має девять американських миль обводу.

Найстарший шкільний будинок в Злучених Державах.

Найстаршим шкільним будинком в Злучених Державах є деревляна школа в Дерби, Па., яка стоїть вже 200 літ.

Місцевість Дерби, Па., є основана 1680 року. Тоді то поселило ся там кількох кольоністів, які 37 літ пізнїйше збудували для своїх дітий згадану школу. Через кілька літ вона була одинокою школою в повіті. Науку подавано в ній дітям аж до останного року. В сім роцї, задля старого віку, її запечатано, але вона ще довго стояти буде яко заслужена сьвятиня науки і яко дорогий історичний памятник.

Найстарший деревляний будинок в Злучених Державах.

Найстаршим деревляним будинком в Злучених Державах є, правдоподібно, дім Фейрбенкса в Дедгем, Масс., збудований Йонатаном Фейрбенксом в 1636 роцї. Стоїть він отже вже 284 роки.

В сім домі що року сходять ся Фейрбенксові свояки зі всїх околиць Злучених Держав і тут справляють собі родинну забаву. Доси відбуло ся вже 16 таких забав, а на кождій з них було присутних около 500 членів, які вийшли з крови Йонатана Фейрбенкса.

Протягом останних 7 літ сей дім відвідало около 30.000 осіб із 44 стейтів і з 22 заграничних держав.

Йонатан Фейрбенкс з жінкою і шістьма дїтьми прибув з Анґлії до Бостону в 1633 роцї, а три роки пізнїйше перенїс ся до місцевости Дедгем, де і збудував згаданий дім.

Характеристичним сей дім є ще й тим, що дерево, з котрого він збудований, привезено з Анґлії, а також і тим, що кожде вікно є зроблене з иншого дерева.

В 1908 роцї сей дім відчинено для публики.

Черевики без шнурків.

Наслідком війни змінила ся навіть форма черевиків.

Найбільша шевська фабрика „Ют Компаніон" виробляє тепер для американських жовнірів черевики без шнурків, бо тим способом заощадить ся трохи дорогого часу, а також такий черевик — кажуть — є лїпший під санітарним і практичним оглядом.

Американці кажуть, що черевик без шнурків — се новина в сьвіті, а не знають що в нас, в старім краю, по більшій части носить ся черевики без шнурків.

Чищенє файок яко фахове заняте.

Майже в кождім більшим японськім містї є кілька таких робітень, де чистить ся файки (люльки). І при сїй роботї працюють фахові робітники. Файку чистять вони наперед парою, а відтак дротом і сукном. Кажуть, що робітники при сїм занятю заробляють добрі гроші.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

А. Б. Т., Фініксвіл, Па. — Отець згаданої Вами особи був гр.-кат. сьвящеником.

КОНВЕНЦІЙНІ ПРОЄКТИ.

27.

В жаднім указі екс-царя Романова Н. не споминало ся тілько разів „підвладних", що в статуті нашої орґанізації. Приглянувши ся добре стрічкам і межистрічкам поодиноких параґрафів, легко дочитати ся там, що: делеґати — підвладні, конвенція — підвладна, всі комісії — підвладні, голова орґанізації — підвладний, всі члени орґанізації разом і кождий з осібна — підвладні, а відділи сотки разів з движимим і недвижимим майном на віки віков — підвладні. Там дармо глядіти, щоби знайти міру і конець „володіня" тими всіми підвладними, і на кім воно опирасть ся. Лиш сумний досьвід з практикованя згаданого статута виказує, що міра того володіня далеко-далеко поза статут сягає, а кінця й не видко...

Нехай, хто хоче, толкує се необхідними і виїмковими українсько-американськими стосунками орґанізаційними; я ніколи не повірю, щоби в теперішну історичну хвилю, коли весь український нарід дає цілому сьвітови наглядний доказ національної і демократичної зрілости, та цілковиту спосібність самоуправи — лишень ми нещасні українські еміґранти в Америці не сьміли б глядіти на сьвіт божий і рідні справи власним, здоровим хлопським розумом і очима, тілько... через окуляри хронічно хорих на манію великости і післанництва карієровичів; як також не повірю, щоби наша орґанізація, У. Н. Союз, не могла станути на правдивім народнім, демократичнім ґрунті, в новім тих слів значіню; противно, я певний, що теперішні наші делеґати зачату послідної конвенції реорґанізацію дальше поведуть, зєднавши всі свої сили й енерґію для введеня повної народної і демократичної форми правлїня нашою орґанізацією і піднесеня користи для її членів.

Порівнуючи статути нашої орґанізації, приняті конвенціями в Клівленд і Бофало, бачимо, що попри зміну „системи платні" і назви нашої орґанізації в теперішний статут зістали „перепачковані" многі параґрафи, котрі не лише стерли національно-демократичну марку нашої орґанізації, але таке „пачкованє" вже для слідуючої конвенції забезпечили. Конвенція без відповідного приготованя, без можливости попередного, спільного порозуміня відділів і їх делеґатів і при так уложенім статуті, являєть ся нічим більше як переведенєм ризиковної формальности, для орґанізації більше небезпечної ніж пожиточної. Після теперішного способу орґанізованя конвенції друковані в нашім орґані „проєкти" не можуть мати більше сенсу, як виказаня наївности проєктодавців. Треба жаліти, що наші відділи не можуть покористувати ся адресарем відділів нашої орґанізації. Тому то і приписати належить дотеперішний брак глубше обдуманих проєктів, хоч і тії, що друкують ся, яскраво виказують неприродне відчуженє одиниць і цілих відділів від рідної орґанізації.

Невжеж нам по взнесеню орґанізації до теперішної її могучости випадає бути жебраками в неї? Невжеж ми дамо відвернути свою увагу квестіями делеґатської дієти, календаря, або оголошень у „Свободі" — для занедбаня нашого обовязку і цілн конвенції?

Забогато місця і часу забрала б осібна критика поодиноких параґрафів нашого статута й оправдуваня його зміни, тимбільше, що таке публичне пранє власних хиб могло би легко послужити ворогам нашої орґанізації за претекст до кпин або і шкодженя орґанізації. Тому уважаю за вистарчаюче всьо то, що я дотепер на тему конвенції написав, а бодай вистарчаюче для тих членів нашої орґанізації, котрі настілько її знають, розуміють і її добра желають, що о них можна б сказати, що її житєм живуть, при чім думаю, що лиш такі по минувшій конвенції при У. Н. Союзі остали ся.

Ми вже не колишний католицько-словенсько-руснацький, але **Український Народний Союз**, і наші вимаганя й потреби ріжнять ся від колишних.

Статут нашої орґанізації мусить бути писаний правдивою українською мовою і **стилістикою**, а в них повинно бути заґарантоване що слідує:

Власть законодатна приналежить виключно членам орґанізації, заступленим делеґатами на конвенції (кому з членів приналежить власть виконавча, не може мати заразом власти законодатної). Звичайні конвенції відбувають ся що чотири роки (в означенім часї і місци). Кошти делеґата ухвалює і виплачує конвенція (на рахунок відділів). Орґанізованє конвенції, як вибір президії і всіх комісій, є задачею самих делеґатів. Надзвичайну конвенцію скликує ухвала двох третих частий всіх відділів, а тілько в виїмковім случаю головна контрольна комісія. В статуті не має бути ніяких уступів, котрими би можна ухвали конвенції обминути або виручити.

Власть виконавча приналежить вибраним конвенцією головним урядникам, котрим є: предсідатель, містопредсідатель, містопредсідателька, касієр, секретар фінансовий, секретар рекордовий, редактор, управитель друкарні (менаджер), орґанізатор, трох членів контрольної комісії, трох членів „Просьвітної Комісії" і шість радних. Корпораційна власть директорська приналежить: гол. предсідателеви У. Н. С., предсідателеви контрольної комісії, предсідателеви „Просьвітної Комісії", гол. орґанізаторови і шістьом радним. До правосильности ухвал головного уряду потреба апробати більшости членів з властию директорською. Урядники зі сталою пенсією в орґанізації побирають на конвенції лиш половину дієти делеґата і кошти подорожи; прочі урядники побирають тосамо, що й делеґати. Тілько засїданя головного уряду, відбувші ся в місцевости осідку орґанізації, є важні. Надзвичайні засїданя скликує предсідатель на письменне жаданє більшости всіх членів головного уряду, або більшости членів з властию директорською. З виїмком урядів секретарів фінанс., рекорд. і „Просьвітної Комісії", редактора і управителя, всі прочі уряди не можуть бути заняті тоюсамою особою довше як через дві по собі слідуючі каденції; також одна і тасама особа не може занимати рівночасно два уряди. Головним урядником може бути вибраний хоч неприсутний на конвенції кождий повноправний член орґанізації, коли відповідні до уряду квалїфікації і перші американські горожанські папери має і може внести аплікацію о другі. Як головним так і відділовим урядником може бути лиш Українець.

Член орґанізації стає повноправним вже по 6-ох місяцях, а коли перестане платити, тратить права аж по 3-ох місяцях, з виїмком суспендованих або виключених дисциплінарно. Членови ручить орґанізація виплату бенефіту, коли він до такого управнений статутом відділу. Членам (залежить від скількости літ членства) орґанізація уділює кредиту в формі оводовженя і частинної виплати полиси. Члени М. У. Н. С. не мусять бути дітьми членів У. Н. С. (з вкладкою також після літ). Члени гуртують ся у відділи, котрі не можуть рівночасно підчиняти ся другим подібним запомоговим орґанізаціям, однак можуть мати членів до жадної запомогової орґанізації неналежачих, як прим.: членів з виключним правом до бенефіту з каси відділу, самопросьвітні кружки, клюби і т. п., після стосунків провінціональних — тільки в таких відділах діловодство і справи У. Н. С. ведуть ся осібно. Відділи можуть мати ріжні статути і своїм майном свобідно розпоряджати на случай їх розвязаня, однак статути відділів не можуть перечити статутови У. Н. Союза. Відділ може на тихсамих услівях з орґанізації виступити, що приступив, значить, коли тому не противить ся найменьше 15 членів, а конечно розвязуєть ся, коли остає меньше ніж 6 членів. В такім разї лиш маєток відділу, який повстав з рації його членства в орґанізації, лишаєть ся в У. Н. Союзї. Кождий відділ має окреме конто резервове в орґанізації, котре складаєть ся з половини квоти, яку відділ за своїх членів до фонду резервового до каси У. Н. С. що місяця засилає. Висота того конта буде зазначена в щомісячних касових звітах і рахунках. Так означені і зібрані гроші будуть ужиті яко запорука виплаченя членови відділового бенефіту (як висше сказано), на підмогу відділови врязї його фінансової кризи, на покритє коштів делеґата і за згодою відділів на доповненє фонду резервового У. Н. С., коли того зайде потреба. Відділам, яко найважнїйшій части орґанізації, мусить бути запевнена (статутом) можність спільного порозуміня в той спосіб, що вони будуть діставати з головної канцелярії що три місяці повний адресар всіх відділів і головних урядників.

Кромі ограниченя віку при вступі до орґанізації, женщинам прислугують всі права нарівні з мущинами. Користь з затягнених „лінів" розтягнути на всіх членів, котрі за старої системи до орґанізації приступили.

Се були би головнійші правила нашої орґанізації, а до них підпорядковані слідували би прочі доповненя статута, як обовязки урядників, відділів і членів, форма діловодства і т. д.

Жадних нових тягарів для членів! Коли нові фонди конечні, то їх помістити в тепер плаченім місячнім додатку (35 центів). Конвенція мусить звернути увагу на теперішні тяжкі услівя нашої еміґрації, котра задля воєнної ворожнечі є здана на ласку американської несьвідомости європейських стосунків політичних, а головно наших, і великі шкоди і тягарі зносить. Щоби прийти в поміч нашій еміґрації, бодай доти, доки компетенція нашої орґанізації сягає, У. Н. Союз (не оглядаючи ся на „наші" „принагідні" політичні „дезорґанізації"), повинен в тій цїли використати спосібність участи зі всіми чужомовними орґанізаціями в Злучених Державах, в зорґанізованю помочи для другої „Пожички свободи".

Не може бути квестії, чи нам просьвіта потрібна. Є лише квестія, що „Просьвітна Комісія" нашої орґанізації своєї задачі як слід не сповняє, однак просьвіта ще ніколи не йшла в парі з рабством. Певно самі члени „Просьвітної Комісії скажуть щось більше за себе, але тимчасом я осьмілю ся за другими ствердити факт, що хоч видавництво місячних брошур „просьвітних" переносить вартостию „просьвітні" стрічки в „Свободі" — ніхто не признає, щоби як одні так і другі „комісійно-просьвітну" вартість мали. Тожсамо посиланє по 5 і більше одинакових примірників книжки чи часописи під одну і тусаму адресу, в дім, де неграмотність сіє, не становить ніякої просьвіти. Невжеж у нас нема куди просьвіти дівати, аж треба з неї „постілку" робити? Тому пропоную висиланє „Свободи" в кількох примірниках на тусаму адресу обмежити, після виразного жаданя інтересованих, однак з застереженєм ущербку фонду пресового. Значить, на орґан орґанізації всі члени однаково платити будуть і лишень прибуде „Свободі" більше пренумераторів. Попри видаванє, час від часу, просьвітних книжок завести сталу просьвіту, на спосіб американський. Кореспонденційні курси: рідного язика й історії, язика анґлійського, історії американської і всесьвітної, історії натуральної, ґеоґрафії, математики й инших предметів для образованя конечних — коли будуть відповідно зорґанізовані, то не лиш оплатять ся, але в полученю з курсами для неграмотних при відділах дадуть членам орґанізації повну просьвітну вартість.

Хоч наша орґанізація після сего буде запомоговою і добродійною, просьвітною, демократичною, народною й українською, не значить еще, щоб ми мали з заложеними руками ждати, аж всі американські Українці самі до неї злетять ся, або на „примапу" обіцянки „менталя" чи иншої панської ласки. Орґанізованє членів і відділів є найживотнїйшою справою орґанізації і його також на американський спосіб переводити треба. Замісць мріяти над „чудесною злукою" всіх істнуючих в Америці українських запомогових орґанізацій — радше звернути увагу на незорґанізовані доси маси нашої еміґрації. Тому то уряд головного орґанізатора з як найширшою повновластию є для нашої орґанізації конечний.

Іван Каштанюк,
делеґат 350 відділу У. Н. Союза.

28.

1. Пропоную, щоби предсідателя конвенції вибирали делеґати і що дня його одобряли. Коли він покажеть ся здібним, то може позістати, а коли заслабий, тоді делеґати виберуть другого і так аж до скінченя конвенції.

2. Попираю проєкт о. Хомяка щодо „лінів". Коли упадає довг на „лінах", то нехай упадає і тим, що не брали „лінів". Я пропоную, щоби опускати що року по пару центів, меньше платити, аж доки не прийде на той рік, коли він вступив і кілько мав років і тоді зрівнають ся всі разом і не буде ні лїпших ні гірших, а всі рівні.

3. Щодо вибору урядників я раджу, аби ніхто не мав права кандидувати і сьмітя на ґалї робити, аж доки предсідатель не скаже делеґатам, щоби ставили кандидатів на уряд. В той спосіб не заробить ніхто з чужих на оголошенях. Той має бути урядником, кого делеґати самі поставлять, без жадних аґітацій.

4. Попираю проєкт п. Миляцовича щодо „Просьвітної Комісії". Коли инакше не можуть видавати, то треба знести зовсім, а сей фонд замінити на оплату дієт делеґатам, бо таку просьвіту потрафить видавати і ширити сам редактор.

5. Щоби додати до статута слово „референдум", під котрим уневажнить ся цїлий статут, коли сего зажадає більшість.

П. Онисик,
заст. делеґата 98 від. У. Н. С.

Читайте українські книжки і ґазети бо часте читанє веде до просьвіти а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок до друкарні „Свободи".

Іван Спілка.

НА ЧУЖИНІ.

—о—

(Дальше).

На пятім тижни наш корабель приплив до міста Ню Йорку; се найбільше і найголовнійше місто в Злучених Державах Америки — так зветь ся та земля в Америці, куди нам треба було. А міста в Злучених Державах не такі, як у нас! От хоч і Ню Йорк. Як поставали з корабля та у̂їхали в се місто, то всї очи видивились. Улиці всюди прямі і широкі та довгі, виложені рівним каменем; скрізь чисто. По обидва боки улиць стоять камяні чи цегляні доми й инші будинки у вісім, у десять, чи у пятнайцять поверхів. Просто не ймеш віри, що се такі величезні доми, висші від наших церков. В таких домах иноді жиє більше людий, ніж у нашім якім селї. А як малі села, то і кільканайцять не мають стільки жителїв, скільки їх є в однім американськім домі. На кождім будинку довкола від улиції почіпляно богато всяких табличок: і великих і малих, і синих і червоних і чорних і инших. Сї таблички виявляють, що там знаходять ся або які ремісники, або склепи, або фабрики, де виробляють усякі річи. А по улицях людий безліч; ніяк не розминеш ся. І кождий кудись поспішає: певно у кождого є діло.

От у сїм місті я й оселив ся на деякий час. Треба було роздивити ся, розпитати ся, познакомити ся з людьми. І я знакомив ся. Чимало ми вже прожили часу, коли від одного мого знакомого я почув, що у Вірджінії — так зветь ся ся одна країна — продаєть ся дешево чималий хутір. Сей знакомий радив менї його купити. Порадивши ся з Галею, я поїхав на той хутір. Хутір менї подобав ся і я його купив. У купі з землею купив і коні і скотину, що були на тім хуторі, наняв людий і вернув ся по сїмю. Ото переїхавши на хутір, ми зачали хазяйнувати; тільки з сего хазяйнованя нічого доброго не вийшло. На перший рік хлїб, хоч і не так гарно, вродив, як я сподївав ся. На другий вернув тільки насїнє, а на третїй ще гірше. Тепер тільки я побачив, яку землю купив. Вона була зовсїм вже вироблена, через що хазяїн її і продав так дешево. Про се дещо сам дізнав ся, а дещо розказав менї робітник Микола.

Микола був парубок. Зістав ся він від батька та матери невеликим хлопцем і пійшов по людях: у людий він і виріс. Микола зпоміж усїх робітників визначував ся: він був такий ласкавий, привітний такий, щирий та чесний, що ми полюбили його мов брата. Та й він любив і нас і наших дїтий. Ось він і порадив нам з Галею продати сей хутір, ще сам і купця на него знайшов. Я недовго торгував ся — віддав його за дешеву ціну, аби тільки збути ся. Збув ся хутора і гроший у мене значно поменьшалось.

Відтіля ми поїхали до Сан Луіс — так зветь ся одно місто. В сїй місті жив наш старий знакомий — купець, що був зі два рази в Одесї. З нами поїхав і Микола; він не хотїв нас кинути; казав, що йому гроший не треба, аби тільки бути з нами.

— Я й сам себе прохарчую та одягну; хиба у мене рук нема, чи що — казав він нам. Та, правду кажучи, і нам не хотїло ся з ним розлучатись — так ми його полюбили.

— Хоч гроший у нас небогато, ну та ще покищо можна всїм жити вкупі, а там знайдемо кождий собі роботу — казав я Галї та Миколї, бо ми перед ним з нічим не крили ся.

Приїхали ми до Сан Луіс. Відшукав я тут свого знакомого купця і просив його, щоб він нам з Миколою знайшов яке дїло або порадив, що робити. Він написав лист до свого товариша, що мав великі шахти. Шахтами зовуть копльнї, де добувають з землї уголь земляний, зелїзну або мідяну руду; з сих руд на заводах в осібних печах витоплюють зелїзо і мідь. Мій знакомий обіцяв менї, що його товариш візьме мене на шахту за управителя, та й Миколї знайде роботу.

Протеж, щоб дібрати ся до шахти, треба було переїхати великий степ. Не такий степ, як у нас, де і вода є і трави досить, а піскуватий, де ростуть тільки бодяки та полин, ще до того і води нема. По таких степах їхати одному, двом або хоч і десятьом не можна, бо там вештають ся ватагами дикі Індіяни. Індіяни — се тамошні жителї в Америці: вони там жиють з давного давна. Вони червоношкірі; на щоках ще з малечку вирізують або випалюють усякі малюнки задля прикраси; на учи та ніздрі вдівають сережки або просто деревляні паличкu; на голові, особливо у начальників, настромлюють ріжного піря; через те, що там дуже тепло, вони ходять на пів роздягнені. Сї Індіяни мали колись свої міста та села і жили, як инші люди. Опісля прийшли сюди „білі" — так Індіяни зовуть людий з білою кожою — як Англичани, Нїмцї, Французи і инші, пограбували села та міста, а жителїв богато побили. Богато Індіян повтїкало в степи та в ліси; там вони злучились у ватаги. Одні з сих ватаг далеко зайшли від міст та сіл і жиють там, а другі щораз нападають на білих: се вони відвдячують їм за свою кривду.

Так от через такий степ і нам треба було переїхати. А покищо треба було дожидати, поки збереть ся валка*). Та не довго довело ся ждати: усего зі два тижнї. Задля дороги я купив три вози: один кінський а два волячі, потім дві пари буйволів, коня, харчу й иншого, що тільки було потрібне в далекій дорозї. А дорога і справдї була далека: не один і не два тижнї треба було їхати.

У нашій валцї було кільканайцять фір, що підняли ся везти в Новий Мексик ґармати та кулї. Новим Мексиком зветь ся чималa країна в полудневo-західній части Злучених Держав.

III.

Ще з вечера наше товариство приготовилось. Ми теж на свої вози понакладали всячини і полагодили усе, як слїд. Вранці ще й зоря не занялась, а ми вже рушили в дорогу. Мої воли йшли позад усїх. Ось проїхали ми вже місто. Збігло ще трохи часу, і місто зістало ся далеко позад нас. А попереду і навкруги розкинув ся самий степ. Куди не кинь оком, окрім полину, нічого на нїм не було; нї трава ніяка на нїм не росла, ані жадне деревце ніде не маячіло; нї озерця, нї річки — сказано: степ! Степ без краю, без кінця, сїрий, непривітний... Аж нудно тобі стане, дивлячи ся на сей степ. По таких степах нема дороги, а люди хоч і їздять, то їм вказують шлях у день сонце, а в ночи зорі.

Правда, трафлялись і невеличкі річечки, де росла трава, иноді і кілька дерев. В таких місцях ми завше напували і напасали скотину; тільки такі місця стрічали ми дуже рідко.

На останку першого тижня у мене в переднім возї зломила ся вісь — треба було спинити свої вози та полагодити. Подорожні хотїли були спинити всю валку, та я не хотїв.

— Тут дїла небогато, ми вас хутко й здоженемо — відказав я їм.

Ото вони поїхали, а ми з Миколою заходили ся направляти вісь. Через яку годину ми вже рушили. Та — як то кажуть у приказцї — одно лихо йде, та й друге за собою веде. Ми й проїхали зо три кільометри, як в остатнім возї розсипало ся колесо. Там, бачите, бувають такі сухі, палкі вітри, що усе тріскає, колеть ся і земля репаєть ся, то й не диво, що колесо розсипалось.

— От знов робота — промовив я з досадою.

— Еге, і на що було йому ломати ся — жартївливо відказав Микола.

*) Товариство подорожних.

(Дальше буде).

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ. А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД СТ., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД СТ., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.